

SUMMARY

Dmytro M. Korniyenko, Yuriy M. Pavlyutin. The essence of the mechanism of administrative and legal support of service and combat activity of security forces (on the example of the National Guard of Ukraine). The article emphasizes that the administrative and legal support of the security forces involves the implementation of the state through a set of legal norms, regulations and means of regulating public relations in the field of security and defense. The narrow definition of administrative and legal support is aimed precisely at the service and combat activities of the security forces.

It has been offered to consider administrative and legal maintenance of service and combat activity of security forces as implementation by the state by means of legal norms, instructions and means of streamlining of set of the coordinated and interconnected preventive, protective, protective, mode, isolation-restrictive measures (actions) of bodies, divisions, parts. and individual officials of the security forces, which are carried out in order to ensure the implementation of the tasks facing the security forces in accordance with the law in peacetime and in wartime, as well as crisis situations that threaten national security.

The consideration of the mechanism of administrative and legal support of service and combat activity of security forces as a set of legal means, measures and methods by means of which regulation of public relations in the field of service and combat activity of security forces is carried out is substantiated.

It has been concluded that the elements of the mechanism of administrative and legal support of the service and combat activities of the security forces include: public relations in the field of providing the service and combat activities of the security forces; authorized subjects of power of the security forces in the field of security and combat activities of the security forces; administrative and legal relations that take place in the process of ensuring the service and combat activities of the security forces; guarantees, measures, means, forms and methods of ensuring the service and combat activities of the security forces.

It has been established that a promising area of development of the security and defense sector of the country may be the adoption of a separate Concept of administrative and legal support of combat operations in the field of security and defense (including combat operations of security forces) or other separate regulations.

Keywords: *service and combat activity, administrative and legal support, mechanism of administrative and legal support, administrative and legal regulation, security and defense sector, security forces.*

УДК 378.147

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-4-41-46

Юрій КРАМАРЕНКО©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті приділено увагу питанням формування моральних цінностей під час навчання здобувачів вищої освіти зі спеціальності «право» та «правоохоронна діяльність». Сутність та мета вищої освіти передбачають формування не тільки інтелектуальної особи, що здатна опанувати нові знання, уміння та навички, а й виховання стійких моральних якостей особистості. Через особливості професійних повноважень та сферу діяльності формування моральних цінностей є визначальним для фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності.

Сьогодні можна констатувати зменшення впливу закладів вищої освіти та викладачів на формування моральних цінностей здобувачів вищої освіти. Такі тенденції багато в чому залежать від соціально-економічних умов, в яких перебуває суспільство, та «лідерів думок», що превалюють на певний проміжок часу і в певних засобах комунікації, на які система вищої освіти має незначний вплив. Для того щоб залучити здобувачів вищої освіти до навчання та самовиховання, необхідним є «занурення» їх у теми, що їх цікавлять, або, принаймні, до тих тем, що мають для них значення.

Запропоновано до використання у навчальному процесі методу дискусії у процедурі, що розроблена Р. Акоффом. Така процедура проведення дискусії дозволить не тільки формувати відповідні компетентності та знання предмета, а й виховувати стійкі моральні цінності та погляди.

Ключові слова: *право, правоохоронна діяльність, мораль, формування моральних цінностей, методи навчання.*

© Крамаренко Ю.М., 2020

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9023-6302>

ykramlawyer@gmail.com

Постановка проблеми. Чинним законодавством України вища освіта визначається як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» [1]. Метою освіти є «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [2]. Сутність та мета вищої освіти передбачають формування не тільки інтелектуальної особи, що здатна оволодівати новими знаннями та опанувувати нові уміння та навички, а й виховання стійких моральних якостей особистості. Структуру освітніх програм різних спеціальностей та сам процес навчання у закладах вищої освіти сьогодні побудовано так, щоб завдяки освітнім компонентам (навчальним дисциплінам) сформувати певні компетентності, які по закінченні навчання на відповідному рівні вищої освіти перетворюються у здатність здобувачів вищої освіти самостійно й відповідально вирішувати певні професійні завдання та проблеми. Тобто чим вище рівень освіти, тим такі завдання є складнішими, а самостійність і відповідальність більшою. Відповідно до Національної рамки кваліфікацій сучасний магістр повинен мати «здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності» та нести «відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів» [3]. Проте виникає питання, як чи або завдяки чому у здобувача вищої освіти будуть формуватися стійкі моральні цінності? Хоча це питання є актуальним для будь-якої професії, для працівників правоохоронних органів та юристів-практиків воно має особливе значення. Ці професії вимагають постійного контакту та сприйняття неправомірної та, найчастіше, негативної з погляду моралі поведінки людей. Доречним тут буде вживання крилатого вислову Ф. Ніцше: «Хто бореться з чудовиськами, тому слід остерігатися, щоб самому при цьому не стати чудовиськом. І якщо ти довго дивишся в безодню, то безодня теж дивиться в тебе» [4]. Для фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності формування моральних цінностей є визначальним, оскільки вони найчастіше можуть опинитися в ситуаціях морального вибору щодо власних дій та впливу на долі інших. Це зумовлює необхідність дослідження питань формування моральних якостей у фахівців зазначених професій.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання підготовки юристів та фахівців для правоохоронних органів неодноразово висвітлювали у працях науковці, як-от М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, Р. С. Белкін, В. Л. Васильєв, П. В. Коляда, В. С. Овчинський та інші. Питання морально-етичного виховання ставали предметом досліджень та діяльності педагогів (А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський), а також розглядалися у працях, присвячених управлінню соціальними системами (Р. Л. Акофф). Проте через стрімкий розвиток технологій, обіг інформації та їх вплив на соціальне середовище та світогляд людей виникає необхідність пошуку нових та удосконалення наявних підходів до формування моральних цінностей фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності.

Метою статті є визначення окремих способів формування моральних цінностей під час навчання у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку за спеціальностями «право» та «правоохоронна діяльність».

Виклад основного матеріалу. Мораль визначається як один з основних способів нормативної регуляції дій людини в суспільстві, регулятор поведінки та свідомості людини в усіх сферах суспільного життя [5, с. 387]. Сьогодні для регулювання окремих етичних аспектів тієї чи іншої професії є відповідні етичні кодекси чи правила – Правила адвокатської етики [6], Правила етичної поведінки поліцейських [7], Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, Модельний кодекс поведінки державних службовців тощо.

Незважаючи на наявність прописаних етичних орієнтирів для професійної діяль-

ності, сьогодні можна побачити відсутність дотримання чітких та усталених моральних цінностей у суспільстві, що має прояв у стабільно високих показниках злочинності, корупції, високому рівні конфліктності та недовіри до державних установ та інституцій [8]. Наприклад, у Національній доповіді «Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії», посилаючись на дослідження, виконані в 2009, 2012 та 2016 роках, зазначено, що «уміння іноді йти в обхід закону» кожен третій українець вважає найважливішим для досягнення людиною високого соціального становища [9, с. 18]. Укладачі цієї доповіді також констатують наявність аномії – «стану суспільства, коли відбувається розпад системи суспільних цінностей, відсутні чіткі правила і норми поведінки, коли нова ієрархія цінностей ще не склалася. Цей стан породжує моральну нестійкість особистості, дезорганізує суспільні структури, порушує суспільну рівновагу. За такого стану суспільства значна його частина, знаючи про існування обов'язкових суспільних норм, тим не менше ставиться до них байдуже або негативно і навіть стає на шлях правопорушень» [9, с. 119].

З цього приводу доречним є твердження К. Г. Юнга, який писав: «Подібно до інтелекту, мораль є даром. Вам не увігнати її в систему, де вона не росте природним чином – так ви можете тільки отруїти нею все інше» [10, с. 91]. У працях педагогів зі світовим ім'ям та визнанням багато уваги приділялось моральному вихованню та надавались рекомендації, наприклад «справжня людина» В. О. Сухомлинського [11]. Проте слід зауважити, що часи, за яких створювались рекомендації, не мали таких різноманітних чинників впливу на суспільну думку, засобів і обсягів інформації та розшарування її сегментації суспільства.

Сьогодні через різноманітні чинники економічного, технологічного та іншого характеру рівень занепокоєння та страху в суспільстві досить високий, при цьому такі тенденції мають і країни, де соціально-економічні показники досить високі [8]. Страх викликає агресію, яка проявляється зокрема й у підозрілості один до одного [12, с. 171]. Підозрілість не тільки є перешкодою у спілкуванні, а й негативно впливає на моральну оцінку як своїх дій, так і тлумачення дій інших осіб. Не вдаючись до аналізу формування моральних цінностей, зауважимо, що основними джерелами формування моральності будуть взаємини між людьми, інтроспекція (самопостереження) і сприйняття навколишнього середовища, в тому числі інформаційного. А отже, чим глибше та об'єктивніше людина зрозуміє ці явища та процеси, тим більша вірогідність формування адекватних власних моральних категорій.

Отже, є необхідність запровадження в освітній процес таких методів навчання, що дозволили б мінімізувати рівень непорозуміння у взаєминах, вчитися ставати на місце свого співрозмовника чи опонента, глибше вивчати явища та процеси та більш якісно розуміти та застосовувати «золоте правило» моралі. Сучасний освітній процес та виховні заходи, що застосовуються під час навчання у закладах вищої освіти, можуть не мати очікуваного результату, оскільки такий процес відбувається в інформаційному середовищі, на яке фактично заклади освіти не мають суттєвого впливу. Сьогодні навіть існує твердження, що заклади освіти програли «битву за увагу» індустрії розваг [13]. З огляду на зазначене перед викладачами закладів вищої освіти постає доволі непросте завдання, що полягає не тільки в ускладненні донесення об'єктивної та повної інформації та прищеплення знань здобувачам, а й формування у них стійких моральних цінностей.

Одним зі способів, що дозволяє вирішувати ці завдання, можна назвати метод дискусії, що в разі його «модернізації» може формувати не тільки відповідні компетентності та знання предмета, а й виховувати моральні цінності та погляди.

Згідно з тлумачним словником дискусія – це «широке публічне обговорення якогось спірного питання» або «спір, суперечка окремих осіб, співбесідників [14].

У педагогічній літературі та інформаційних ресурсах, присвячених питанням педагогіки можна знайти досить багато відомостей щодо сутності та етапів проведення дискусії як методу навчання та формування компетентностей особи, яка навчається [15].

Проте цей метод, на нашу думку, у вищій школі може бути застосований дещо в іншій процедурі, ніж зазвичай сприймається в суспільстві та педагогічній літературі. Наприклад, Р. Акофф, спираючись на праці А. Рапопорта, запропонував певну процедуру проведення дискусії, що зводилась до таких шести етапів.

1. Кожен учасник вислуховує позицію свого опонента доти, доки не зрозуміє і не сформулює позицію іншої сторони в прийнятній для неї формі. Після цього кожен у такій самій формі намагається обґрунтувати позицію іншої сторони. Якщо формулювання

виявляється неприйнятним для іншої сторони, то дискусія триває до досягнення згоди (правильного розуміння). Хто за збереження поточної ситуації, той повинен першим сформулювати позицію іншої сторони.

2. Кожна сторона повинна сформулювати фактичні та моральні обставини, за яких, на її думку, буде правильна позиція іншої сторони (умови усунення конфлікту).

3. Кожен учасник формулює своє уявлення про те, як може бути встановлено поточний стан справ, тобто які методи будуть використані для вивчення поточного стану та обставин.

4. Сторони визначають, які ж це умови і обставини насправді.

5. Складання «матриці втрат», в якій різні обговорювані позиції утворюють рядки, а обґрунтування, що підлягають узгодженню, утворюють стовпці.

6. Кожна зі сторін вирішує, яка з помилок є більш суттєвою (важливою).

На думку автора цієї процедури, така дискусія вимагає більш суворого контролю за перебігом дискусії, тому бажаним є наявність арбітра, який сприймається обома сторонами [16, с. 48–51].

Для застосування в навчальному процесі така процедура має певні переваги порівняно з традиційними процедурами проведення дискусій. По-перше, вона дозволяє більш глибоко вивчити проблему, застосувати методи дослідження явищ та процесів, а по-друге, більш якісно дозволяє сприйняти та «відчутити» опонента, зрозуміти не тільки логічні міркування, а й моральні. Таке «занурення» у проблему, що має діаметрально протилежні погляди, дозволить учасникам такої процедури, з одного боку, сформулювати логічно обґрунтовані власні погляди, а з іншого – створити підґрунтя для «гнучкості» у міркуваннях та розумінні того, що попередній погляд на проблему (при першому наближенні), суттєво відрізняється від того, коли проблема є більш дослідженою.

Стосовно вибору тем для сторін дискусії, то їх можна обирати з наявних у суспільстві на певний час (наприклад, володіння зброєю, легалізація наркотичних засобів тощо), або визначати завчасно, з огляду на зміст самої дисципліни, при цьому бажаним є не призначати тих, хто буде підтримувати кожену позицію в адміністративному чи випадковому порядку (це є більш характерним для дебатів), а обирати опонентів природно. Тобто щоб здобувачі вищої освіти дійсно мали таке особисте переконання або підтримували певну позицію. Також вважаємо, що тему для дискусії можна обирати стихійно під час вивчення дисципліни, тобто коли в групі під час аудиторних занять виник спір, що має усталені погляди в кожного з опонентів. Складним для такої процедури є те, що вона потребує більше часу для проведення, оскільки «поспішність» висновків може негативно позначитися на результатах та перебігу самої процедури. Тому планування такого виду занять повинно бути перенесено на середину чи закінчення вивчення дисципліни, коли слухачі вже опанували основну термінологію, предмет та методологію початкової дисципліни.

Висновки. Формування моральних цінностей здобувачів вищої освіти – це складний, а іноді непередбачуваний процес, який не може мати уніфікованого та стандартизованого підходу. Моральне виховання здійснюється під час спілкування та обговорення проблемних питань і суперечностей. Під час викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти моральне виховання може здійснюватися не тільки завдяки виховному впливу викладача чи виховних заходів, а й методів навчання, що дозволяють більш всебічно, повно та об'єктивно дослідити певні факти, умови та обставини.

Сьогодні можна констатувати зменшення впливу закладів вищої освіти та професорсько-викладацького складу на формування моральних цінностей здобувачів вищої освіти. Такі тенденції багато в чому залежать від соціально-економічних умов, в яких перебуває держава й суспільство, а також «лідерів думок», що превалюють на певний проміжок часу і в певних засобах комунікації, на які система вищої освіти має незначний вплив. Для того щоб залучити здобувачів вищої освіти до навчання та самовиховання, необхідним є «занурення» у теми, що їх цікавлять або, принаймні, до тих тем, що мають для них значення.

Для формування самостійного та відповідального фахівця у сфері права та правоохоронної діяльності необхідним є оволодіння ним методологією вивчення проблеми й формування моральних якостей. А. Ф. Коні стверджував, що для юриста необхідними є три якості: знання предмета, знання мови та вміння бути щирим. Він наголошував на тому, що «високі цілі правосуддя повинні досягатися лише моральними засобами», а суд він називав «школою для народів, з якої, крім поваги до закону, повинні виноситись

уроки служіння правді та поваги до людської гідності» [17]. Процедура проведення дискусії, запропонована Р. Акоффом, дозволяє удосконалювати всі ці якості, оскільки, по-перше, дозволяє навчитись більш глибоко досліджувати певну проблему, по-друге, вимагає правильного застосування слів та термінів, по-третє, вимагає певної віри у власні переконання, і, по-четверте, дозволяє учасникам по-іншому подивитись на проблему, а іноді навіть і змінити власну позицію.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#n12>
4. Фридрих Ницше. По ту сторону добра и зла. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=24317&p=18
5. Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва : 1983. 840 с.
6. Правила адвокатської етики. URL: (https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf)
7. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : Наказ МВС України від 09.11.2016 року № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>
8. Edelman trust barometer. The evolution of trust. URL: <https://www.edelman.com/research/evolution-trust>
9. Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії: національна доповідь : підручник / ред. кол.: С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський та ін. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ : НАН України, 2016. 284 с. URL: http://nbuvip.gov.ua/images/nauk-mon/Cuvilizacijnyuy_vubir_Ukrainu.pdf
10. Архетип и символ. Карл Густав Юнг. URL: http://www.pseudology.org/Psychology/Jung/Arhetip_and_simbol.pdf
11. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека: Педагогическое наследие / сост. О. В. Сухомлинская. Москва : 1990. 288 с. URL: http://pedlib.ru/Books/5/0138/5_0138-1.shtml#book_page_top
12. Зелинский А. Ф. Криминальная психология. Научно-практическое издание. Киев : 1999. 240 с.
13. Главный конкурент образования – Netflix. URL: http://www.edutainme.ru/post/glavnyy-konkurent-obrazovaniya-netflix/?fbclid=IwAR1-N3sgbt0vVxtvdud6PvA7qVRoKt6N0sMsvNBQRNPSbPV4gfkXiG8_ahY
14. Словник української мови : в 11 т. 1971. Т. 2. С. 285. URL: <http://sum.in.ua/s/diskusija>
15. Дискусія як метод інтерактивного навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/diskusija-akmetod-interaktivnogo-navcanna-202215.html>
16. Акофф Р. Искусство решения проблем / Р. Акофф: пер. с англ. Москва : Мир, 1982. 224 с.
17. Кони А. Ф. Собрание сочинений : в 8 т. / под общей ред. В. Г. Базанова, Л. Н. Смирнова, К. И. Чуковского; состав. т. и авт. вступ. ст. М. М. Выдря; коммент. составили С. Б. Михайлова, М. М. Выдря. Москва : 1967. Том 3 : Судебные речи. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KONI_Anatolij_Fedorovich/_Koni_A.F..html

Надійшла до редакції 07.12.2020

References

1. Pro vyshchu osvitu [On higher education] : Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukr.].
2. Pro osvitu [On education] : Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukr.].
3. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii [On approval of the National Qualifications Framework] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#n12> [in Ukr.].
4. Fridrih Nitshe. Po tu storonu dobra i zla [Beyond Good and Evil]. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=24317&p=18 [in Rus.].
5. Filosofskij enciklopedicheskij slovar [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / gl. red.: L. F. Il'ichev, P. N. Fedoseev, S. M. Kovalev, V. G. Panov. Moskva : 1983. 840 s. [in Rus.].
6. Pravyła advokatskoi etyky [Pravyła advokatskoi etyky]. URL:

(https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf [in Ukr.].

7. Pro zatverdzhennia Pravyl etychnoi povedinky politseiskykh [Pro zatverdzhennia Pravyl etychnoi povedinky politseiskykh] : Nakaz MVS Ukrainy vid 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text> [in Ukr.].

8. Edelman trust barometer. The evolution of trust. URL: <https://www.edelman.com/research/evolution-trust> [in Eng.].

9. Tsyvilizatsiynyi vybir Ukrainy: paradyhma osmyslennia i stratehiia dii: natsionalna dopovid [Civilizational choice of Ukraine: paradigm of comprehension and strategy of action: national report] : pidruchnyk / red. kol.: S. I. Pyrozhhov, O. M. Maiboroda, Yu. Zh. Shaihorodskiy ta in. Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. Kyiv : NAN Ukrainy, 2016. 284 s. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/Cuivilizaciynuy_vubir_Ukrainu.pdf [in Ukr.].

10. Arhetip i simvol. Karl Gustav Yung [Archetype and symbol. Carl Gustav Jung]. URL: http://www.pseudology.org/Psychology/Jung/Arhetip_and_simbol.pdf [in Rus.].

11. Suhomlinskij V. A. Kak vospitat nastoyashogo cheloveka: Pedagogicheskoe nasledie [Raising a Real Human: A Pedagogical Legacy] / sost. O. V. Suhomlinskaya. Moskva : 1990. 288 s. URL: http://pedlib.ru/Books/5/0138/5_0138-1.shtml#book_page_top [in Rus.].

12. Zelinskij A. F. Kriminalnaya psihologiya [Criminal psychology]. Nauchno-prakticheskoe izdanie. Kiev : 1999. 240 s. [in Rus.].

13. Glavnyiy konkurent obrazovaniya – Netflix [Education's main competitor - Netflix]. URL: http://www.edutainme.ru/post/glavnyy-konkurent-obrazovaniya-netflix/?fbclid=IwAR1-N3sgbt0vVxtvdud6PvA7qVRoKt6N0sMsvNBQRNPSbPV4gfkXiG8_ahY [in Rus.].

14. Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language] : v 11 t. 1971. T. 2. S. 285. URL: <http://sum.in.ua/s/diskusija> [in Ukr.].

15. Diskusiia yak metod interaktyvnoho navchannia [Discussion as a method of interactive learning]. URL: <https://vseosvita.ua/library/diskusija-ak-metod-interaktyvnoho-navcanna-202215.html> [in Ukr.].

16. Akoff R. Iskusstvo resheniya problem [The art of problem solving] / R. Akoff: per. s angl. Moskva : Mir, 1982. 224 s. [in Rus.].

17. Koni A. F. Sobranie sochinenij [Collected Works] : v 8 t. / pod obshej red. V. G. Bazanova, L. N. Smirnova, K. I. Chukovskogo; sostav. t. i avt. vstup. st. M. M. Vydrya; komment. sostavili S. B. Mihajlova, M. M. Vydrya. Moskva : 1967. Tom 3 : Sudebnye rechi. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KONI_Anatolij_Fedorovich/_Koni_A.F..html [in Rus.].

SUMMARY

Yuriy M. Kramarenko. Some issues of the formation of moral values in the training of specialists in the field of law and law enforcement activities. The article focuses on the formation of moral values during the training of applicants for higher education in the specialty "law" and "law enforcement activities". The essence and purpose of higher education envisage the formation of not only an intellectual personality capable of mastering new knowledge and mastering new skills and abilities, but also the upbringing of stable moral qualities. Due to the peculiarities of professional powers and the scope of activity for specialists in the field of law and law enforcement activities, the formation of moral values is decisive.

Today, we can state a decrease in the influence of higher educational institutions and teachers on the formation of moral values of applicants for higher education. Such trends largely depend on the socio-economic conditions in which society and "opinion leaders" who prevail for a certain period of time and in certain means of communication, on which the higher education system has little influence. In order to attract higher education seekers to study and self-education, it is necessary to "immerse" them in topics that interest, or at least in those topics that matter to them.

The article proposes a discussion method for use in the educational process according to the procedure developed by R. Ackoff. Such a discussion procedure consists of six consecutive stages, during which the parties have the opportunity not only to understand each other, but also to study the problematic issue more deeply. Such a discussion procedure will allow not only to form the appropriate competence and knowledge of the subject, but also to bring up stable moral values and views.

Keywords: law, law enforcement activities, morality, the formation of moral values, teaching methods.